

12 Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Ζήνων εὐσεβῆς νικητῆς
 τροπαιοῦχος αἰεὶ μέγιστος αἰεὶ σεβαστὸς Ἀύγουστος
 Ἀδαμαντίῳ ἐπάρχῳ πόλεως. Καὶ δικῶν εἰρήνης
 ἀπολαύειν καὶ τῶν ἔξωθεν πολέμων ἀπαλλάττε-
 σθαι τοὺς ὑπηκόους βουλόμενοι νουθετεῖν ἐκάστοτε
 προθυμοῦμεθα. διὸ καὶ τὸν παρόντα φέρομεν νόμον
 ἰκανῶς ἀποδεικνύντα, ὡς καὶ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια
 δικαίως ἐδίδαξεν καὶ ἡμεῖς προνοητικῶς τὰ τὴν δυσ-
 1 χρεῖαν λύοντα διορίζομεν. Καὶ μικρὸν ἀπο-
 στάντες τῶν προπαδεστέρων τῇ πολιτείᾳ ἰσημάτων
 τοῖς τῷ πλήθει γνωριμωτέροις χρῆσόμεθα, ὅπως ἂν
 ἕκαστος αὐτῶν ἐντυγχάνων τῷ νόμῳ μὴ δέοιτο ἐτέ-
 1α ρου βοηθοῦ πρὸς τὴν οἰκίαν χρεῖαν. Ἐγνωμεν
 τοῖν ἕκ τῶν ἐνεχθέντων παρὰ τοῦ σοῦ μεγέθους,
 ὡς ὁ θεῖος νόμος τοῦ τῆς ἀθανάτου μνήμης πατρὸς
 ἡμετέρου Λέοντος, ὃν ἔθετο περὶ τῶν ἐν τῇδε τῇ
 ἐνδόξῳ πόλει κτιζέμενων, ἀμφιβολοῦς εἶναι
 κατὰ τινα μέρη δοκεῖ διὰ τὰς τῶν φαύλως ἐρηγ-
 (1) νεόντων ἐπινοίας. προστάττομεν τοὺς τὰς ἰδίας
 οἰκίας ἀναγεούστας τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μηδαμῶς παρ-
 εἶναι, ὥστε μὴ τοὺς οἰκοδομοῦντας ἀφαιρεῖσθαι
 φῶτα ἢ ἀποψιν τῶν γειτόνων παρὰ τὸ πάλαι καθ-
 εστηκός. οὐ μὴν προσθήσω, ὅ τι δήποτε δεῖο κρα-
 τεῖν, ὅλον ὁ τῇ οἰκοδομίᾳ χρώμενος δίκαιον ἔχει
 προσῆκον^δ αὐτῷ ἐκ συμφώνου ἢ ἐπερωτήσεως, ἐπι-
 τρέπον ἄμειβειν, εἰ βουληθῆι, τὸ παλαιὸν σχῆμα.
 1δ Διὸ θεσπίζομεν, εἰ συμφώνον ἢ ἐπερωτήσις βοη-
 θοῖ τῷ κτιζοντι, ἐξεῖναι αὐτῷ κατὰ τὴν δύναμιν
 τοῦ συμφώνου ἢ τῆς ἐπερωτήσεως οἰκοδομεῖν, εἰ καὶ
 τοὺς γείτονας, οἷς ἐναντιοῦται τὸ συμφώνον, ἐπτεῦ-
 2 θεν βλάπτειν δοκοίη. Τῆς δὲ μου τῆς διατάξεως
 ἐπίουσης καὶ δώδεκα ποδῶν χρῆναι καταλιμπάνειν
 μέσον τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ γείτονος οἰκίας τὸν
 οἰκοδομεῖν μέλλοντα καὶ τὸ πλέον ἢ ἕλαττον προσ-
 θεῖσης, ὃ μεγίστην ἀσφάλειαν εἰκότως ποιεῖ (τὸ γὰρ
 ἐνδοιάζον οὐκ ἐπιτήθειον εἰς ἀμφιβολίας ἀναλρεσιν),
 περιφανῶς κελεύομεν δυοκαίδεκα πόδας εἶναι μέσους
 ἐκατέρας οἰκίας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου
 τοῖς θεμελίοις οἰκοδομηματος, παραφυλαττομένους δὲ
 μέχρι πέρατος τοῦ ὕψους. καὶ τῷ τοῦτο τοῦ λοιποῦ
 παραφυλαττοντι ἐξεῖναι τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἐφ' ὅσον
 θελήσειεν ὕψος καὶ θυρίδας κατασκευάζειν τὰς κα-
 λουμένας παρακωντικὰς καὶ φωταγωγούς κατὰ τὴν
 θέλαν νομοθεσίαν, εἴτε νέαν οἰκίαν βούλοιο κτιζεῖν
 εἴτε παλαιὰν ἀναγεοῦν εἴτε διαφθαρεῖσαν ἐκ πυρὸς
 2α οἰκοδομεῖν. Μηδαμῶς ἐκ τούτου τοῦ διαστή-
 ματος συγχωρεῖσθαι ἀφαιρεῖν τοῦ γείτονος ἀποψιν
 θαλάσσης εὐθείαν καὶ οὐ βεβιασμένην ἐξ οἰουδήποτε
 πλευροῦ τῆς οἰκίας, ἣν ὁ γείτων ἐστως ἔνδον ἐν τοῖς
 ἰδίοις ἢ καὶ καθήμενος ἔχει, μὴ παρατρέπων ἑαυτὸν
 ἐν τῷ παρακύπτειν εἰς τὸ πλάγιον καὶ βιαζόμενος,
 2β ὥστερ ἰδεῖν θαλάσσαν. Τὸ γὰρ τῶν κήπων
 τε καὶ τῶν δένδρων οὔτε περιείληπται τῇ προτέρᾳ

νομοθεσία οὔτε τῇ παρουσίᾳ προστεθήσεται. οὔτε
3 ἔξω προσήκει τοιαύτην δουλείαν κρατεῖν. Μηδὲν
δὲ ἐξέστω κτίζοντι οἰκίαν, ἐν μέσῳ ὄντος στενωποῦ
ἢ πλατείας ὑπὲρ τοὺς δεκαδύο πόδας, διὰ τοῦτο παρ-
αιρεῖσθαι μέρος τῆς πλατείας ἢ τοῦ στενωποῦ καὶ
τῷ οἰκίῳ προσνέμειν οἰκοδομήματι. οὐ γὰρ τὰ τῷ
δημοσίῳ προσήκοντα βλάπτειν βουλόμενοι καὶ τοῖς
κτίζουσιν ἀπονέμειν δεκαδύο ποδῶν εἶναι διάστημα
ἐν μέσῳ τῶν οἰκιῶν διαρῖσαμεν, ἀλλ' ὥστε μὴ στε-
νότερα εἶναι τὰ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν διαστήματα, καὶ
τὸ πλεόν περιόν τι ἐῶντες ἔχειν ὡς ἔχει καὶ τοῦτο
μειοῦσθαι μὴ συγκαρῶντες, ἵνα τῇ πόλει τὰ οἰκεία
3a περιωζήσεται δίκαια. Εἰ δὲ τὸ παλαιὸν οἰκοδό-
μημα καὶ τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τοιοῦτον ἦν, ὥστε ἔλατ-
τον εἶναι τῶν δεκαδύο ποδῶν μεταξὺ ἑκατέρας οἰκίας
διάστημα, μὴ ἐξέστω παρὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα ἢ
ὑψῶν τὸ οἰκοδόμημα ἢ θυρίδας ποιεῖν· εἰ μὴ δέκα
πόδες εἶεν ἐν μέσῳ· τηρικαῦτα γὰρ παρακλυτικὰς
μὲν ὁ κτίζων οὐ δυνήσεται ποιεῖν οὐκ οὐσας πάλαι,
ὡς εἴρηται, φωταγωγούς δὲ ποιήσει ἀπὸ ἐξ ποδῶν
τοῦ πάτου εἰς ὕψος, μηδαμῶς τὸ καλούμενον ψευδό-
πατον ποιεῖν ἐν τῷ ἑαυτοῦ οἰκήματι τολμῶντος,
φωταγωγῷ θυρίδος κατασκευασθείσης κατὰ τὸ εἴρη-
μένον τῶν ἐξ ποδῶν ὕψος, καὶ σοφίξασθαι τὸν νό-
3b μόν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐξεῖη, πάλιν αἱ φωταγωγοὶ
διὰ τοῦ ψευδοπάτου παρακλυτικῶν πληρώσουσι χρεῖαν
καὶ τὸν γείτονα βλάψουσιν. ὅπερ γίνεσθαι καλῶ-
μεν, οὐδαμῶς τὴν ἐκ τῶν συμφωνῶν ἦτοι ἐπερω-
τημάτων ἀρμόζουσιν βοήθειαν, εἴπερ ὅλως ὑπάρχει
4 τοιαύτη τις, ἀναιροῦντες. Ἐτι δὲ τοῦ προτέρου
νόμου κελευόντος ἑκατὸν πόδας ἐξεῖναι τὰς οἰκίας εἰς
ὑψος αἰεὶν τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς πρῶην διαφθαρείσας,
εἰ καὶ περὶ θάλασσης ἀποψιν ἕτερος βλάπτοιο, καὶ
ταύτην ἀναιροῦντες τὴν ἀμφιβολίαν θεσπίζομεν τοῦτο
αὐτὸ κρατεῖν ἐπὶ τε τῶν ἐμπροσθεῖσῶν οἰκιῶν εἴτε
τῶν ἀνανουμένων καὶ ἐπὶ τῶν οὐσῶν μὲν πρό-
τερον, κτιζομένων δὲ νῦν, μετὰ τούτων καὶ ἐπὶ τῶν
πυρὸς μὲν βλάβην μὴ δεξαμένων, διὰ παλαιότητα δὲ
ἢ καὶ τινα οὖν ἄλλην αἰτίαν σαθρῶν γενομένων,
ἵνα ἐπὶ πάσης οἰκίας οἰκοδομουμένης ἑκατὸν ποδῶν
εἴη διάστημα ἐν μέσῳ τῶν ἀμφιβαλλομένων τόπων,
καλύματος χωρὶς γένηται οἰκοδομημα, εἰ καὶ τῆς
ἄλλῃ διαφερούσης οἰκίας τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἀποψιν
4a λυμαίνηται. Τὰς δὲ ἀπὸ μόνων μαγειρείων ἢ
τῶν καλουμένων ἀποπάτων ἢ ἀφεδρώνων ἢ κλιμά-
κων ἢ διαβάσεων πρὸς πάροdon μόνην χρησίμων ἢ
καὶ τούτων, ἃ καλοῦσιν οἱ πολλοὶ βαστέρνια, ἀπό-
ψεις εἰς θάλασσαν βλάπτειν ἐξέστω, κἂν ἐντὸς ἑκα-
τὸν ποδῶν βουλοῖτο τις οἰκοδομεῖν, δώδεκα μέντοι
4b πόδες ἐν μέσῳ τηγάνοιεν ὄντες. Ταῦτα δὲ πα-
ραφυλαχθῆναι θεσπίζομεν, ὅτε μὴ ὑπάρχει τινὶ σύμ-
φωνον ἐπιτρέπον οἰκοδομεῖν⁵. τηρικαῦτα γὰρ καὶ μὴ
παραφυλαχθέντος διαστήματος κατὰ τὸ συμφωνον
ἐπιτρέπομεν ἐγείρεσθαι τὰς οἰκοδομὰς, εἰ καὶ βλά-
πτοιεν περὶ θάλασσης ἀποψιν τοὺς συμφωνήσαντας

ἢ τοὺς τὰς ἐκεῖνων οἰκίας διαδεξαμένους, ἐπειδὴ τὰ ἤδη τισὶν ὑπάρχοντα ἐκ συμφώνων δίκαια οὐ προσ-
5 ἦκει διὰ τῶν γενικῶν ἀναιρεῖσθαι νόμων. Ἐπι-
δὲ θεσπίζομεν τὰ καλούμενα σωλάρια μετὰ τὸν παρ-
όντα νόμον μὴ ἐκ μόνων ξύλων τε καὶ σανίδων
γίνεσθαι, ἀλλὰ τῶ τῶν λεγομένων ῥωμανισίων οἰκο-
δομεῖσθαι σχήματι, δέκα δὲ ποδῶν εἶναι διάστημα
5α μεταξὺ δύο σωλαρίων ἀντικρῶ ὄντων ἀλλήλων. Εἰ
δὲ τοῦτο μὴ δυνατὸν εἶη διὰ στενοχωρίαν τοῦ τόπου,
5β ἐκ παραλλαγῆς γίνεσθαι τὰ σωλάρια. Εἰ δὲ αὐ-
τὸς ὁ στενωπὸς μὴ περαιτέρω δέκα ποδῶν εἶη, μὴδ'
ἐπιχειρεῖν ἐκ μηδετέρου μέρους σωλάρια ἦτοι ἐξώ-
5c στας κατασκευάζειν. Καὶ τὰ γενόμενα δὲ ὄν
εἴρηται τρόπον κελεύομεν ἀρεστάναι τοῦ ἐδάφους εἰς
ἕνους ποδῶν δεκαπέντε διάστημα, καὶ μηδαμῶς κατὰ
κάθετον αὐτῶν κίονας λιθίνους ἢ ξυλίνους ἐπὶ τῶ
ἐδάφει ἰστασθαι ἢ τοίχους κατασκευάζεσθαι, ὥστε
μῆτε τὸν ἀέρα τὸν ὑπὸ τοῖς ἐν τῷ ὕψει γινομένοις,
ὡς εἴρηται, σωλαρίοις ἀποφράττεσθαι, μῆτε ἐντεῦ-
θεν στενότερον γίνεσθαι τὸν στενωπὸν καὶ τὴν δη-
5d μοσίαν πάροδον. Κωλύομεν δὲ καὶ κλίμακας
ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀρχομένας τοῦ στενωποῦ γίνε-
σθαι, ἀναγούσας ἐπὶ τὰ σωλάρια, ὥστε ἐκ τῆς
ἀσφαλεστέρας κατασκευῆς καὶ ἐκ τοῦ μὴ σφόδρα πλη-
σιάζειν ἀλλήλοις τὰ σωλάρια κουφοτέρους καὶ σπανιω-
τέρους συμβαίνειν (ὃ μὴ συμβαίη ποτέ) καὶ εὐκολώ-
τερον παύεσθαι τοὺς ἐκ τοῦ πρὸς κινδύνους τῇ
5e πόλει καὶ τοῖς ἔχουσι τὰς οἰκίας. Εἰ δὲ καὶ παρὰ
τὸν ἡμέτερον νόμον γένηται σωλάριον ἢ κλίμαξ, οὐ
τὰ γενόμενα ἐκκοπήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς οἰ-
κίας κύριος δέκα χρυσίων λιτρῶν ζημίαν ὑπομενεῖ,
καὶ ὁ διατυπώσας ἀρχιτέκτων ἢ ἐργόλαβος ἑτέρας
δέκα λίτρας καταθήσει, καὶ ὁ ἐργασάμενος τεχνίτης
οὐχ οἷός τε ὢν διὰ πενίαν ζημιουσθαι τὸ σῶμα αἰ-
6 κισθεῖς τῆς πόλεως ἐξελαθήσεται. Πρὸς τούτοις
παρακελευόμεθα μηδενὶ ἐξεῖναι πολλοὺς ἐφεξῆς κίονας
ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ καλουμένου
Μιλίου ἄχρι τοῦ Καπετωλίου ἀποφράττειν οἰκήμασιν
ἐκ σανίδων μόνων ἢ καὶ ἄλλως ἐν μέσῳ τῶν κί-
6α νων κατασκευαζομένοις. Ἀλλὰ μὴν τὰ τοιαῦτα
οἰκήματα μὴ ὑπερβαίνειν πλάτους μὲν ποδῶν εἴς
τὸς τοίχους ἐπὶ τὴν πλατείαν, ὕψους δὲ ποδῶν ἑπτὰ,
ἐκ παντὸς δὲ τρόπου διὰ τεσσάρων κίωνων τὰς παρ-
όδους ἐλευθέρως καταλιμπάνεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν
6b στοῶν ἐπὶ τὰς πλατείας. Καλλωπίζεσθαι δὲ τὰ
τοιαῦτα οἰκήματα ἦτοι ἐργαστήρια μαρμάρους ἐξωθεν,
ὥστε κάλλος μὲν διδόναι τῇ πόλει, ψυχαγωγὴν δὲ
6c τοῖς βαδίζουσι. Τὰ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς
πόλεως ἐν τοῖς μέσοις τῶν κίωνων τόποις κατασκευαζό-
μενα ἐργαστήρια, καθάπερ ἂν δοκιμάσειε τῇ πόλει
συμφέριεν ἢ σὴ μεγαλοπρέπεια καὶ τοῦ μέτρου ἕνεκα
καὶ τοῦ τρόπου, κατασκευάζεσθαι θεσπίζομεν τῆς
ἰσότητος δηλαδὴ πᾶσι φυλαττομένης, ὥστε μὴ ἐπι-
τινων γειτόνων ἐπιτραπὲν ἐφ' ἑτέρων κωλύεσθαι.

7 Κάκεινο δὲ νομοθετοῦμεν, ὥστε μὴ τὰς τῶν συκοφαντῶν κακοτεχνίας τοῖς ἐπιεικέσι λυμαινεσθαι. πολλοὶ γὰρ φθόνῳ δίκας οὐκ ἀδικήματός τινος τοῖς οἰκοδομῆν βουλομένοις ὑφαίνοντες ἀναβολῶν αἰτίαι αὐτοῖς γίνονται, ὥστε τὸν οἰκοδομῆν ἀρξάμενον, εἴτα κωλυθέντα καὶ τὸ ἔργον ἀτελὲς καταλιπεῖν ἠναγκασμένον καὶ πρὸς τὸ δικαστήριον ἀφελκόμενον τὸ χρῆμα, ἐξ οὗ τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἤλπισεν, ἀναλίσκεν περὶ τὴν δίκην, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, μετὰ τὸ ψῆφον νικῶσθαι ἐπιτυχεῖν ἐτι καθάπερ ἀλύτοις τισὶ συμπεπλέχθαι δεσμοῖς, τοῦ κωλύσαντος τὸ ἔργον προσχῆματι μὲν ἐφέσεως τὰς κυρίας ἀναμένοντος, τῷ δὲ ἐμποδῶν γίνεσθαι τῇ οἰκοδομίᾳ ἐπὶ ταῖς τοῦ γέι-
τα τῶνος συμφοραῖς εὐφραينوμένου. Προστάττομεν τοῖνυν, ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων εἰ ἔφρασις ἐπιδοθεῖη κατὰ τῶν τυπωθέντων παρὰ τοῦ διαγνημονος, ἅμα τῷ δοθῆναι παρὰ τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀναφορὰν ἥτοι τύπον ἔγγραφον καὶ μὴ παραφυλαχθείσης κυρίας ἐξεῖναι τῷ νενικηκότι καὶ τῷ ἠττηθέντι ἅμα ἢ καταμόνας εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς εἰσιέναι μεγαλοπρεπείας, καὶ τοῦ ἀντιδίκου κληθέντος κατὰ τὸ συνηθές, εἰ ἄπεισι, τὸν ὄρον τοῦ διαιτητοῦ φανερὸν ποιεῖν, ἵνα πάσης ἀναβολῆς ἐκκοπέσῃς νόμιμον ἐπιτεθείη πέρασ τῇ ὑποθέσει, καὶ μὴ χειμῶνος, εἰ τύχοι, παρόντος ἢ πλησιάζοντος, ἕως περιμένουσι τοὺς μακροὺς τῶν ἐμπροθέσμων χρόνους, τὸν οἰκοδομῆν βουληθέντα καὶ μὴ δικαίως κωλυθέντα ζημίας ἀφο-
7c ρῆτους ὑπομένειν. Παραπλήσιον δὲ, εἰ καὶ τις ὑποθέσει τοιαύτη ἐφείναι βουληθείη μεμφόμενος τοῖς παρὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας ἐψηφισμένοις, παραχρημα τὴν καλουμένην consultationa γίνεσθαι καὶ δίδεσθαι καὶ αὐτῷ καὶ τῷ νενικηκότι σκοπεῖσθαι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν ψῆφον ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλα-
7c τῶ, μηδεμιᾶς ἀναβολῆς γινομένης. Γινωσκέτωσαν δὲ πάντες, ὅσοι κωλύειν ἐπιχειροῦσι τοὺς οἰκοδομοῦντας, ὡς ἠττηθέντες καὶ τὰς ζημίας αὐτοῖς πάσας τὰς συμβάσας καταθήσουσι καὶ τὴν τῶν ὑλῶν τιμὴν, ἃς εἰκὸς διαφθαρεῖν ἢ χεῖρους γίνεσθαι ἐν τῷ τῆς δίκης χρόνῳ· καὶ τῶν οὐ δικαίως ἐπιχειροῦσάντων οἰκοδομῆν, εἰ ἠττηθεῖεν, καὶ τὰς ζημίας τῷ κενωλικότι τὸ οἰκοδομημα καὶ δίκην εἰπεῖν περὶ τοῦ-
8 των ἠναγκασμένῳ κατατιθέντων. Πᾶσαν μὲντοι τοιαύτην δίκην ἐξ ἀποφάσεως μόνου τοῦ δικαστηρίου τοῦ σου μεγέθους κοίνεσθαι κελεύομεν, καὶ μήτε ἄλλον τινὰ τῶν ἐνδόξων ἀρχόντων ἀκροάσασθαι τοιαύτης ὑποθέσεως μήτε τινὰς τῶν ἀγωνιζομένων τοιαύτην ὑπόθεσιν στρατείας ἢ φόρου χρῆσθαι παραγραφῇ ἔνεκα τοῦ μὴ δικάσασθαι ἢ μὴ καταθεῖναι τὰς ζημίας, ὅσας δοῦναι τῇ ψῆφῳ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς πόλεως ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ δοθέντος διαιτητοῦ προσταχθείη, ἀλλὰ τὴν ἀπαίτησιν ὑπομένειν τὸν ἠττηθέντα διὰ τῆς τάξεως τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας, μηδενὸς ἐπὶ τούτῳ χρωμένου φόρου παραγραφῇ.
9 Προνοεῖτω δὲ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ μὴ τινὰς τῶν ἐργολάβων ἢ τεχνιτῶν ἀρξάμενους ἔργου τοῦτο

καταλιμπάνειν ἀτελές, ἀλλ' αὐτὸν μὲν τὸν ἀρξάμενον λαμβάνοντα τὸν μισθὸν ἀναγκαζέτω πληροῦν τὸ ἔργον ἢ δίδοναι τὴν ἐντεῦθεν συμβαλνούσαν ζημίαν τῷ οἰκοδομοῦντι καὶ πᾶσαν τὴν ἐκ τοῦ μὴ τὸ ἔργον γινομένην βλάβην, εἰ δὲ πένης τε εἴη τυχὸν ὁ τοῦτο ἁμαρτῶν, πληγὰς τε λαμβανέτω καὶ ἐκβαλλέσθω τῆς θὰ πόλεως. Μὴ κωλύεσθω δὲ ἕτερος τῆς αὐτῆς τέχνης τὸ παρ' ἑτέρου ἀρχθὲν ἐκπληροῦν, ὅπερ ἔγνωμεν τολμαῖσθαι κατὰ τῶν οἰκοδομοῦντων οἰκίας παρὰ τῶν ἐργολάβων ἢ τεχνιτῶν, οὔτε αὐτῶν τὸ τέλειον ἐπιτιθέντων οἷς ἤρξαντο ἐργάζεσθαι, οὐδὲ ἑτέρους ἐὰν αὐτὰ ἔργα ἀναπληροῦν συγχωροῦντων, ἀλλὰ ἐνεγκεῖν ἀφόρητον ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς τὰς οἰκίας καταθῆ σκευάζουσι μηχανωμένων. Ὁ δὲ παραιτούμενος τὸ παρ' ἑτέρου ἀρχθὲν ἐκπληρῶσαι δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἕτερος ἤρξατο, καὶ αὐτὸς παραπλησίαν τῷ καταλιπόντι τὸ ἔργον ὑπεχέτω δίκην.

id est:

Imp. Caesar Zeno pius victor triumphator semper maximus semper venerandus Augustus Adamantio pu.

Et litium pace frui et ab externis bellis liberari subditos cupientes praemonere eos semper in animo habemus, quapropter et praesentem ferimus legem, quae satis docet, quomodo et tua magnificentia iuste suggererit et nos prudenter definiamus ea quae solvunt difficultatem.

1 ¶ Et aliquantum recedentes ab usitatoribus in regenda re publica verbis utemur iis, quae vulgo notiora sunt, vt quicumque in legem indigeat, alio interprete ad usum suum non indigeat.

1a ¶ Cognovimus igitur ex iis, quae a magnificentia tua ad nos relata sunt, divinam legem immortalis memoriae patris nostri Leonis, quam posuit de iis, qui in hac incluta urbe aedificare vellent, ambiguum esse videri in nonnullis partibus propter male interpretantium commenta, cum praecipiat, ut qui aedes suas renovant nequaquam veterem formam excedant, ne aedificantes lumina vel prospectum vicinorum contra priorem statum auferant, nec tamen addiderit, quid debeat obtinere, si aedificator ius habeat competens ipsi ex pacto vel stipulatione, quo antiquam formam, si velit, mutare permittatur.

1b ¶ Quamobrem sancimus, si pactum vel stipulatio aedificantem iuвет, licere ei secundum pacti vel stipulationis vim aedificare, etiamsi vicinos, quibus adversatur pactum, inde laedere videatur.

2 ¶ Cum vero mea constitutio dicat eum qui aedificet inter suam et vicini domum etiam duodecim pedum spatium relinquere debere, et 'plus minusve' addat, quod summam sane obscuritatem inducit (ambiguum enim non est idoneum ad tollendam dubietatem), perspicue iubemus inter utramque domum intermedios esse duodecim pedes, qui incipiant a solo aedificii et pertineant usque ad summam altitudinem, eique, qui hoc in posterum observat, licere domum in quamcumque velit altitudinem tollere et fenestras aperire tam prospectivas quas dicunt quam luciferas secundum sacram legislationem, sive novam domum aedificare velit sive veterem renodare sive igne consumptam extruere.

2a ¶ Neque tamen licere ex hoc spatio auferre vicini in mare prospectum directum nec impeditum ex quacumque aedium parte, quam viemus habet stans intus in suis aedibus vel etiam sedens, non se detorquens, ut in obliquum despiciat et invito corpore in mare prospiciat.

2b ¶ De hortis enim et arboribus neque in priora legislatione aliquid comprehensum est nec in praesente addetur: haud enim convenit eiusmodi servitutem locum habere.

3 ¶ Nemini autem qui domum aedificat, interiacente angiportu vel platea latiore duodecim pedibus, ea de causa liceat partem plateae vel angiporti occupare suoque aedificio attribuere, non enim ut ea quae rei publicae sunt laedantur et aedificantibus adsignentur, duodecim pedum spatium inter domos esse definivimus, sed ut ne sint angustiora inter domos spatia, et sicubi sit spatium quod statutum modum excedat, id servantes neque angustius fieri permittentes, ut civitati sua iura conserventur.

3a ¶ Si vero vetus aedificium ex antiqua forma tale erat, ut duodecim pedibus angustius sit inter utrasque aedes spatium, non liceat praeter veterem formam vel extollere aedificium vel fenestras facere, nisi decem pedes in medio sint: tunc enim prospectivas quidem aedificator facere non poterit, quae antea non fuerint, ut dictum est, luciferas autem faciet sex pedibus altiores a solo, neque vero audeat falsum solum quod vocant in aedibus suis facere lucifera fenestra ad dictam sex pedum altitudinem aperta, et legem circumvenire.

3b ¶ Hoc enim si liceat, rursus luciferae propter falsum solum prospectivarum vice fungentur et vicinum laedent, quod fieri prohibemus, nullo tamen modo auxilium, quod ex pactis vel stipulationibus competit, si quod eiusmodi omnino competit, auferentes.

4 ¶ Praeterea cum prior lex sanciat, ut liceat centum pedes in altum extollere domos igne antea consumptas, etiamsi circa maris prospectum alter laedatur, nane quoque tollentes ambiguitatem iubemus hoc ipsum valere tam in combustis aedibus quam in iis quae reficiuntur et quae antea quidem non fuerunt, nunc autem extruuntur, nec non in iis, quae ab igne quidem nihil damni passae per vetustatem vel aliam causam ruinam traxerunt, ut in omni domo extruenda, si centum pedum sit intervallum a circumiacentibus locis, sine prohibitione aedificium fiat, quamvis ad alium pertinentis domus prospectus in mare corrumpatur.

4a ¶ Cum vero e culinis solis prospicitur aut ex latrinis quae vocantur aut secessibus aut scalis aut meatibus ad transeundum solummodo utilibus aut ex iis, quae vulgo basternia vocant, liceat in mare prospectui officere, etiamsi intra centum pedes quis velit aedificare, dummodo duodecim pedes intermedii sint.

4b ¶ Sancimus autem haec observari, quando nullum pactum intervenit, quod aedificare permittit: tunc enim et non observato. intervallo iuxta pactum permittimus extollere aedificia, licet ii, qui contraxerunt vel in horum domos successerunt, circa maris prospectum laedantur, quandoquidem iura, quae ex pactis competunt, per generales leges tolli non convenit.

5 ¶ Item sancimus, ut solaria quae dicuntur post praesentem legem non ex solis lignis et asseribus fiant, sed Romanensium quae vocantur specie aedificentur, decem autem pedum intervallum sit inter duo solaria invicem sibi opposita.

5a ¶ Quod si propter loci angustiam fieri non possit, alterne solaria struantur.

5b ¶ Si vero ipse angiportus non latior decem pedibus sit, ex neutra parte solaria sive Maeniana facere praesument.

5c ¶ Et ea, quae secundum dictum modum facta sunt, iubemus quindecim pedum spatio a solo in altum distare et nullo pacto ad perpendicularum eorum columnas lapideas vel ligneas in solo poni vel muros substrui, ne aer sub solariis in altitudine ut dictum est positus obstruatur neve inde angustior fiat angiportus et publica via.

5d ¶ Prohibemus etiam scalas fieri, quae a solo angiportus incipiant et ad solaria ducant, ut et ex firmiore structura et ex eo, quod solaria non adeo propinqua sibi sunt, leviora rarioraque accidant (quae numquam evenire contingat) faciliusque finiantur pericula, quae et urbi et domorum dominis ex incendiis imminet.

5e ¶ Sin autem adversus legem nostram solarium fiat vel scala, non solum quod factum est excidetur, verum etiam aedium dominus decem librarum auri multam sustinebit et architectus aut ergolabus qui opus instituit alias decem libras auri dependet, et si opifex qui fabricavit ob paupertatem multari nequeat, verberibus caesus ex urbe expelletur.

6 ¶ Ad haec iubemus nemini licere plures deinceps columnas in publicis porticibus inde a Milio quod vocatur usque ad Capitolium ocludere domibus ex asseribus solum constructis aliove modo 6a inter medias columnas constitutis.

6a ¶ Sed eiusmodi domus non excedere latitudinem sex pedum cum parietibus versus plateam, altitudinem vero pedum septem: omnimodo autem per quattuor columnas liberum aditum a porticibus ad plateam relinqui.

6b ¶ Exornari etiam eiusmodi aedificia sive tabernas marmoribus extrinsecus, ut et decori sint urbi et oblectamento praetereuntibus.

6c ¶ Quae vero in aliis urbis partibus inter columnas tabernae constituuntur, quemadmodum urbi conducere indicaverit tua magnificentia quoad mensuram et modum, extrui sancimus: aequalitate videlicet omnibus servata, ne, quod aliis vicinis permittitur, aliis denegetur.

7 ¶ Illud etiam lege complectimur, ne probi homines calumniatorum fraudibus laedantur, multi enim invidia lites nulla iniuria accepta aedificare volentibus struentes morae ipsis auctores fiunt, ita ut, qui coeperat aedificare, deinde prohibitus opusque imperfectum relinquere coactus et in iudicium protractus pecuniam, ex qua extruere domum sperabat, in litem consumat, quodque omnium absurdissimum est, sententia victrix obtenta velut indissolubilibus vinculis irretiatur, dum is qui prohibuit opus obtentu appellationis fatales dies expectat et se impedimento operi fuisse cum vicini calamitate gaudet.

7a ¶ Constituimus itaque, ut, si in huiusmodi causis appellatio adversus decreta cognitoris interposita sit, simulatque ratio sive forma scripta a iudice data fuerit, nec observato fatali liceat victori et victo una cum adversario vel soli in magnificentiae tuae tribunal ingredi et adversario solito more vocato, si absit, iudicis sententiam manifestam facere, ut omni dilatione praecisa legitimus finis causae imponatur neque, si hiems forte adsit vel appropinquet, dum longa expectant fatalium, tempora, is, qui aedificare voluit et contra tus prohibitus est, intolerabilia damna sustineat.

7b ¶ Simili modo, si quis in tali controversia provocare voluerit incusans ea, quae a tua magnificentia decreta sunt, confestim consultatio quae vocatur fiat,

et tam ipsi quam victori more solito sententiam in sacro nostro palatio
examinare liceat omni dilatione cessante.

7c ¶ Noverint autem omnes, qui prohibere aedificantes praesumunt, victos
se omnia quae obvenerint damna illis restituros nec non materiarum pretium,
quae intra litis tempora corruptae aut deteriores factae esse videbuntur:

ii quoque, qui contra ius aedificare praesumpserint, si victi fuerant, damna
resarcient ei, qui aedificare prohibuit et litem ea de re instituere coactus est.

8 ¶ Omnem vero huiusmodi litem solius iudicii tuae magnitudinis sententia
diiudicari praecipimus, et neque alium quempiam magistratum illustrium
talem causam audire neque aliquos eorum, qui de eiusmodi causa certant,
militiae aut fori praescriptione uti, quo evitent iudicium aut non refundant
damna, quae per sententiam gloriosissimi praefecti urbi vel dati ab eo iudicis
praestare iussi fuderint: sed victum exactionem sustinere per officium tuae
magnificentiae, nemine in hac re fori praescriptione utente.

9 ¶ Provideat autem magnificentia tua, ne qui ergo laborum vel artificum
opere inchoato imperfectum hoc relinquant, sed eum qui opus inchoaverit
accepta mercede cogat opus perficere aut praestare damnum, quod inde
aedificatori eveniat, et omnem noxam ex opere non perfecto oriundam:
quod si pauper forte sit qui id deliquit, verberibus caedatur et urbe eiciatur.

9a ¶ Nec vero alius eiusdem artis quod ab alio coeptum est perficere
prohibeatur, quod contra aedificatores ausos fuisse ergo labos vel artifices
cognovimus, cum neque ipsi finem imponerent eis quae fabricari
coeperant neque ab aliis eadem opera consummari sinerent, sed intolerabile
inde damnum iis inferre conarentur, qui domos extruere parant.

9b ¶ Qui autem ab alio coeptum opus ideo absolvere recusat, quod alius
inchoaverit et ipse simile cum illo qui opus dereliquit iudicium subeat.